

HI HA QUELCOM SEMBLANT A UNA CAFETERA?

Òscar Llorens i Garcia
Institut Vall d'Alba (Castelló)

0. Plantejament

La resposta a si hi ha alguna cosa així com una cafetera és difícil si no admetem una certa metafísica dualista que cal ser explicada. De concedir-la, podem apel·lar a la consciència com a realitat fonamental en la qual trobem idees sense correlat empíric i idees amb correlat empíric. D'aquesta manera incorporem el problema semàntic, el problema del significat, a altres problemes dualistes ja degudament tractats arran la història de la filosofia. Per respondre a la pregunta de si hi ha cafeteres llavors buscaríem en la consciència la idea que concedeixi significat a la paraula cafetera per buscar en un món múltiple i canviant algun fenomen que es deixi capturar per la idea de cafetera. Així podríem procedir per respondre a si hi ha déus, nebuloses, estels de neutrons, democràcia o cèl·lules nervioses.

Si per contra optem per una ontologia naturalista, apareixen una sèrie de problemes majors que el molt probablement insoluble de l'encaix de la pròpia consciència al món físic.

1. Un Dualisme en particular

Crec que tant Plató com Descartes van exposar diferents versions ortodoxes de certs tipus de dualisme. Ací no anem a prendre'n cap com a punt de partida. Hi ha moltes mirades i moltes versions de quelcom que puguem anomenar d'alguna manera dualista. En efecte, podem distingir-ne un bon grapat a la metafísica occidental: Correcció/incorrecció, veritat/mentida, ésser/no ésser... en lògica, epistemologia i ontologia, respectivament. Per precisar de què estem parlant, aquí contemplarem un parell d'ells: un dualisme ontològic on distingirem idees de fenòmens i un dualisme psicofísic on distingirem la consciència del món ahí fora.

2. Furgant a la consciència per capturar fenòmens

És difícil sortejar la diferència ontològica que jo considero bàsica i que, en no tenir ací prou espai per a enunciar-la, suggerim llur lectura per a posterior fonamentació (Llorens, 2016): que les idees i els fenòmens són coses diferents (Ferrater Mora, 1986; Bunge, 1981; Husserl 2002: 81-85) o

que suposen dos àmbits diferenciats de realitat, en això consisteix el dualisme ontològic defensat aquí i que no suposa cap versió ortodoxa del mateix. Els arguments esgrimits per a tal diferenciació són múltiples i no és necessari repetir-los aquí sinó esbossats: temporalitat, localització, correlat empíric o subjecció a canvis són alguns d'ells. Aquí m'agradaria destacar el problema semàntic per abundar en aquesta ontologia dualista.

Sense significat no hi ha coneixement, ciència o món. Per verificar o corroborar qualsevol asseveració, científica o no, sobre el món empíric, és necessari la comprensió prèvia del que es vol verificar. Si vull saber si hi ha una cafetera damunt del foguer he de tenir una idea aproximada del que s'entén per cafetera i per foguer. Donada una impressió, faig ús d'un inventari ontològic d'idees per capturar amb el menor nombre de contradiccions aquesta impressió. Hom no pot enfrontar-se al problema del significat sense el recurs a la consciència des d'on es produeix la captura de fenòmens mitjançant idees. Si això és així i si el significat precisa de la consciència, llavors aquesta és una realitat fundant.

Aquest dualisme metafísic defensat ací ha de separar d'una banda la consciència del que li és aliè, de l'alteritat, en la qual ens trobem amb el dualisme, per així dir-ho, ontològic. El nostre dualisme ontològic seria el que separa idees i fets en els termes abans assenyalats. Crec que està concessió és intrínseca al que he anomenat adès (Llorens, 2016) metafísica mínima, però situa a la consciència en una pla de superioritat ontològica (Husserl, 1994: 78-79; 2002: 81-85) que mereix ser destacada.

3. El primat de la consciència

Aquesta proposta de dualisme metafísic ens permetrà, arran la situació de la consciència com a realitat fonamental, seguir el nostre plantejament sobre el problema semàntic atès que és en la consciència on s'atribueixen significats: relacions d'idees amb fenòmens. Hi ha realitat, fora de la consciència? Pot ser, però la pregunta pel món sobre el qual la raó pot

interrogar-se és una pregunta que no pot ser resposta sense interrogar-se amb anterioritat per una metafísica de la consciència (Husserl, 1994) a la manera moderna.

Una volta reconeguda la consciència com a entitat fonamental, no hi ha cap problema en comparar idees amb fenòmens per a mirar si al món fenomènic hi ha cafeteres, planetes, precipitacions, estels, ecosistemes, fotons o qualsevol cosa que puguem capturar amb una idea.

Ara bé, els problemes i límits del postmodernisme han situat, per raons de prestigi de la ciència natural i de comoditat, el naturalisme com a filosofia dominant a principis del segle XXI. Convindria observar les mancances d'aquest.

4. Vells i nous problemes del naturalisme

Hem tractat en els anteriors apartats el problema del significat i una transitable solució al si de certs dualismes. Necessitem saber què entenem per cafetera, per verificar si hi ha o no alguna cafetera aquí fora. La semàntica no queda degudament tractada si no assolim això. Aquest és un dels problemes, dels vells problemes, de la verificació que no han estat resolts i que, no obstant això, són obviats, per construir una metafísica naturalista. Recordem els altres.

La petició de principi que suposa la realitat d'un món exterior, els problemes relacionats amb la inducció com a mètode d'inferència o els diferents assumptes relacionats amb la verificació són assumptes no resolts però necessaris per a una comprensió materialista del món o de la realitat.

Si açò no fos poca cosa, els problemes del canvi i la pluralitat, açò és, pensar mitjançant la raó un món en continu canvi i completament plural són vells i enormes obstacles per a una comprensió naturalista del món.

A més a més la raó i la ciència passen a ser conseqüències de la selecció natural i per tant no instruments per a la veritat, sinó per a la supervivència.

Altre problema major s'esdevé quan hom intenta reduir a la matèria quelcom no assenyalable com ara la consciència i llur subjectivitat.

A més el naturalisme no deixa espai per a la llibertat, entenent aquesta com la possibilitat d'escollir entre diversos universos tots ells possibles. En relació amb el que acabem de dir sobre veritat i selecció natural, si la científica o el científic no poden escollir entre el model més adient per descriure el món, llavors si és la determinació natural i no la decisió racional el que guia el progrés científic, la ciència queda invalidada com a activitat de la raó; aquesta és una altra autorefutatòria

conseqüència del naturalisme filosòfic.

Si la nostra imatge del món està en el cervell i limitada per aquest, llavors la nostra imatge del món no és pas el mateix del que és el món en sí. Això és vàlid per a la imatge del món que és la ciència i també neurociència. Si enunciats de l'estil "aquí fora hi ha cervells" depenen, en última instància del cervell no només ens trobem de nou davant una fal·làcia de circularitat sinó que el monisme materialista ens condueix de nou davant un cert tipus de dualisme en el qual el món natural difereix del món de representacions cerebrals, que era precisament el que la metafísica monista ha d'evitar.

5. Cloenda

Si la metafísica materialista/naturalista és un camí equivocat per a tractar el problema semàntic i altres de profund calat metafísic, llavors una opció vàlida és alguna ontologia dualista com l'aquí presentada. És la consciència la que pot distingir entre idees i fets i pescar aquests mitjançant aquelles. La construcció de la teoria de cordes i la teoria M, és una obstinació de caçar amb idees l'enorme zoològic de partícules, el espaitemps, les simetries, les forces fonamentals, l'antimateria o la reconciliació entre relativitat i mecànica quàntica.

Bibliografia

- Bunge, M. (2011): *El Problema Mente-Cerebro*. Madrid: Tecnos.
- (1988): *La Ciencia, su método y su filosofía*. Buenos Aires: Siglo Veinte.
- (1981): *Materialismo y Ciencia*. Barcelona: Ariel.
- Ferrater Mora, J. (1967): *El Ser y el Sentido*, Madrid: Revista de Occidente.
- (1986): *El Ser y la Muerte*, Barcelona: Planeta-Agostini.
- (1969): *La Filosofía Actual*, Madrid: Alianza.
- Husserl, E. (2002): *Meditaciones Cartesianas*, Madrid: Tecnos.
- (1994): *Problemas Fundamentales de la Fenomenología*, Madrid: Alianza.
- Llorens, Òscar (2016): *Filosofía de la Muerte*. Wroclaw: EAE.